

Principi sabiedriskā pasūtījuma daļas piešķiršanai komerciālajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem

Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likums (turpāk – EPLL) nosaka, ka sabiedrisko pasūtījumu primāri pilda sabiedriskie elektroniskie plašsaziņas līdzekļi (turpāk – EPL), bet atsevišķu raidījumu vai programmu veidošanu atbilstoši Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālajai stratēģijai Nacionālā elektronisko plašsaziņas līdzekļu padome (turpāk – NEPLP) var konkursa kārtībā nodot citiem EPL, ja kopējā izmaksu summa šiem EPL sabiedriskā pasūtījuma izpildei attiecīgajā kalendārajā gadā nepārsniedz 15 procentus no sabiedriskā pasūtījuma īstenošanai piešķirtajiem līdzekļiem¹. NEPLP principi sabiedriskā pasūtījuma daļas piešķiršanai komerciālajiem elektroniskajiem plašsaziņas līdzekļiem izstrādāti, pamatojoties uz EPLL 5. panta trešo daļu un 71. panta otro daļu, nolūkā paplašināt sabiedriskā pasūtījuma aptvērumu, gan palienot tā auditoriju, gan nodrošinot informācijas un formas daudzveidību un tādējādi nostiprinot nacionālo informatīvo telpu un atbalstot mediju vides attīstību.

NEPLP pieņemtā Elektronisko plašsaziņas līdzekļu nozares attīstības nacionālā stratēģija 2012.–2017. gadam paredz, ka nepieciešama papildu līdzekļu piesaiste sabiedriskajam pasūtījumam, lai atbilstoši EPLL varētu tos piešķirt arī komerciālajiem EPL, primāri – vietējiem un reģionālajiem EPL, kā arī jānodrošina sabiedrisko pasūtījumu raidījumiem latgaliešu valodā.²

¹ EPLL 5. panta trešā daļa un 71. panta otrā daļa. Arī 2014. gada novembra Deklarācijā par Laimdotas Straujumas vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību cita starpā paredzēts: “Veicināsim Latvijas elektronisko plašsaziņas līdzekļu un drukātās preses attīstību, radot labvēlīgus apstākļus to pastāvēšanai un konkurētspējai. Sekmēsīm sabalansētas plašsaziņas līdzekļu telpas attīstību, ko veido gan sabiedriskie, gan komerciālie (tajā skaitā reģionālie) plašsaziņas līdzekļi. Īstenošim Latvijas plašsaziņas līdzekļu atbalsta pasākumus”. Tāpat Eiropas Padome ir vairākkārt akcentējusi mediju daudzveidības nozīmi demokrātijas un plurālisma nodrošināšanā.

² http://neplpadome.lv/lv/assets/documents/Srategija_28_08_14.pdf, 6., 7. punkts, 14. lpp.

Sabiedriskais pasūtījums ir sabiedrībai paredzēts plašs un daudzveidīgs programmu kopums, kuru finansē un uzrauga sabiedrība³. Sabiedriskā pasūtījuma uzdevumi ir noteikti EPLL⁴ un tiem jānodrošina sabiedrības intereses kopumā. EPLL paredz, ka NEPLP nodrošina piešķirto valsts budžeta līdzekļu efektīvu un lietderīgu izmantošanu sabiedrības interesēs⁵.

Ņemot vērā, ka sabiedrisko pasūtījumu primāri nodrošina sabiedriskie EPL, sabiedriskā pasūtījuma finansējuma nodošana komerciālajiem EPL skatāma, izvērtējot sabiedriskajiem EPL piešķirtā finansējuma apmēru. Proti, garantējot sabiedrisko EPL finansiālo attīstību, finansējuma apmērs komerciālajiem EPL jāpieaug vismaz proporcionāli, palielinoties arī sabiedrisko EPL finansējumam. Plānojot finansējumu komerciālajiem EPL, ir jāņem vērā sabiedrisko EPL finansējums kontekstā ar Eiropas sabiedrisko EPL vidējiem finanšu rādītājiem (jāņem vērā, ka Eiropā vidēji sabiedrisko EPL finansējums ir 0,2% no IKP).

Finansējums citiem EPL sabiedriskā pasūtījuma ietvaros piešķirams NEPLP papildu finanšu prasījuma rezultātā, nemazinot finansējumu sabiedriskajiem EPL.

Pašlaik Latvijā ir reģistrētas (izsniegtas apraides atļaujas) un darbojas 2 sabiedriskās nacionālās televīzijas programmas, 10 vietējās, 17 reģionālās un 6 komerciālās nacionālās televīzijas, 14 pārrobežu televīzijas, 6 sabiedriskās radio programmas (no kurām 5 nacionālie radio un 1 vietējais radio), 53 vietējie, 11 reģionālie komerciālie radio un 5 nacionālie komerciālie radio.

Līdzšinējā NEPLP pieredze

Sabiedriskais pasūtījums konkursa kārtībā piešķirts:

- trim televīzijas kanāliem, kuri atrodas bezmaksas zemes apraidē;
- reģionālajiem un vietējiem EPL, lai tiktu nodrošinātas valsts SIA „Latvijas Televīzija” (turpmāk – LTV) „Novadu ziņas”;
- nacionālajiem, reģionālajiem un vietējiem EPL, lai tiktu nodrošināta priekšvēlēšanu diskusiju raidījumu veidošana un raidīšana plašākai auditorijai pirms pašvaldību vēlēšanām (reģionālās, vietējās un nacionālās televīzijas), pirms Saeimas un Eiropas Parlamenta vēlēšanām (nacionālās televīzijas);

³ EPLL 1. panta pirmās daļas 29. punkts.

⁴ EPLL 71. panta pirmā daļa.

⁵ EPLL 60. panta pirmās daļas 9. punkts.

- vietējiem un reģionālajiem EPL un producentu grupām, kuras reģistrētas Latgalē, lai atbalstītu Latgales apgabalā esošos EPL satura veidošanai latviešu, latgaliešu valodā;
- komerciālajiem EPL, kuri darbojas diasporas mītnes zemēs, lai nodrošinātu ar Latvijas diasporu saistīta satura veidošanu un tā pārraidīšanu gan diasporai, gan Latvijas sabiedrībai.

Pašlaik komerciālajiem EPL kopumā tiek nodoti 8,2% no sabiedriskā pasūtījuma īstenošanai piešķirtajiem līdzekļiem.

Mērķi sabiedriskā pasūtījuma nodošanai citiem EPL

1. Veicināt reģionālās informācijas neatkarību, daudzveidību, konkurētspēju un īpatsvaru.
2. Ar sabiedriskā pasūtījuma palīdzību sasniegt tos auditorijas segmentus, kurus nerasniedz sabiedriskie EPL, piemēram, mazākumtautību pārstāvjus, reliģijas tematikas raidījumu auditoriju u. c. atbilstoši EPLL 71. panta pirmajā daļā noteiktajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem.
3. Veicināt Latvijā un latviešu valodā ražotā satura apjoma pieaugumu un tā tematisko, saturisko un informatīvo daudzveidību.
4. Veicināt papildu finansējuma piešķiršanu vietējiem un reģionālajiem EPL, kas raida radio programmas, un producentu grupām Latgalē krievu valodā: ņemot vērā, ka liela daļa Latgales iedzīvotāju, kuru sarunu valoda ir krievu valoda (pēc Centrālās statistikas pārvaldes datiem 60,3% Latgalē mājās galvenokārt runā krievu valodā) informāciju par starptautiskajiem notikumiem un notiekošo Latvijā iegūst no Krievijas un Baltkrievijas EPL, kā arī, ņemot vērā, ka valsts SIA „Latvijas Radio” programma LR4 pagaidām nerasniedz ekonomiski aktīvo iedzīvotāju daļu, kas vairumā Latgalē klausās komerciālās radiostacijas, papildu finansējums konkursa kārtībā piešķirams komerciālajiem radio un producentu grupām, kas nodrošina raidījumu raidīšanu krievu valodā komerciālajos radio Latgalē.
5. Nodrošināt turpmāko finansējumu NEPLP konkursam “Par raidījumu veidošanu reģionālajos un vietējos EPL, kas raida radio un televīzijas un programmas, Latgales reģionā”, lai pildītu EPLL 71. panta 7¹⁾ punktā noteikto sabiedriskā pasūtījuma uzdevumu: nodrošināt latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida un lībiešu valodas kā pirmiedzīvotāju valodas saglabāšanu, aizsardzību, attīstību un lietošanu.

Īstermiņā īstenojamie pasākumi	Vidējā termiņā īstenojamie pasākumi
Lokālā satura lokālai auditorijai satura konkursi.	Publiskās un privātās partnerības sistēmas mediju jomā sistēmas izveide un nostiprināšana.
Informatīvi analītisko raidījumu konkursi.	
Sadarbība ar valsts un pašvaldību institūcijām to paredzētā finansējuma mediju saturam īstenošanai sabiedriskā pasūtījuma ietvaros.	

Sabiedriskā pasūtījuma piešķiršanas principi un veidi

Principi:

1. Auditorijas sasniedzamība, t. sk., bez maksas pieejamajās platformās. Šajā kontekstā nepieciešamas analizēt to auditoriju, ko sasniedz sabiedriskie EPL.
2. Saturiskais – sabiedrībai nozīmīgu notikumu atspoguļojums.
3. Konkrētu žanru un tematikas attīstīšana:
 - pētnieciskā žurnālistika;
 - analītiski sabiedriski politisko diskusiju raidījumi;
 - tradicionālā kultūra;
 - sabiedrības integrācija, piederības veicināšana, patriotisms;
 - saturs bērniem un jauniešiem.
4. Regulāras informācijas plūsmas uzturēšana par notikumiem reģionos.
5. EPL ilgtspēja kā garantija sabiedriskā pasūtījuma izpildes nodrošināšanai.
6. EPL līdzfinansējuma nodrošināšanas iespējas kā garantija sabiedriskā pasūtījuma izpildes nodrošināšanai.
7. Sadarbības projektu iespējas dažādu EPL starpā, tostarp iesaistot sabiedriskos EPL. Piemēram, kopīgi veidoti raidījumi; vienam EPL tehnoloģiskās iespējas, citam saturs u.tml.
8. Sabiedriskais pasūtījums komerciālajiem EPL nav piešķirams komerciāla satura veidošanai.

Veidi:

1. Atbilstoši EPLL noteiktajiem principiem sabiedrisko pasūtījumu konkursa kārtībā komerciālajiem EPL nodod NEPLP.
2. Valsts un pašvaldību, kā arī to institūciju finanses, kas paredzētas sabiedrības informēšanai, nonāk speciālā vienotā fondā kā mērķdotācija NEPLP budžeta programmā. Mērķdotāciju konkursa kārtībā sadala fonda valde. Fonds tiek veidots NEPLP pārraudzībā, un tā līdzekļi konkursa kārtībā tiek piešķirti pēc sabiedriskā pasūtījuma principiem gan komerciālajiem, gan sabiedriskajiem EPL.

Valsts un pašvaldību finansējuma nonākšana fondā pamatojama ar to, ka pastāv situācija, kad valsts un pašvaldības institūcijas sniedz EPL finansiālu atbalstu, vai nu atbalstot konkrētu raidījumu veidošanu, vai sniedzot finansiālu atbalstu kopumā. Tādējādi tiek radīts risks pārkāpt EPLL 24. panta pirmo daļu, kas paredz, ka EPL ir brīvi un neatkarīgi programmu un raidījumu veidošanā un izplatīšanā, kā arī savā redakcionālajā darbībā un šā paša panta ceturto daļu, kas noteic, ka EPL nodrošina, lai fakti un notikumi raidījumos tiktu atspoguļoti godīgi un objektīvi, veicinot viedokļu apmaiņu, kā arī 39. panta trešo daļu, kas paredz, ka sponsors nedrīkst ietekmēt sponsorētā raidījuma saturu un programmu, kā arī citas EPLL normas. Tāpat atbilstoši Pašvaldību likumam nav atļauta pašvaldību mediju uzņēmējdarbība. Līdz ar to pastāv pretruna starp EPLL regulējumu un pastāvošo situāciju EPL finansēšanas jomā.

Īstenojamie pasākumi, lai veicinātu sabiedriskā pasūtījuma piešķiršanu komerciālajiem EPL

1. Jāapsver EPLL grozījumi (EPLL 71. panta otrā daļa), paredzot nevis iespēju, bet pienākumu nodot sabiedrisko pasūtījumu arī citiem, tostarp komerciālajiem EPL.
2. Speciāla fonda izveides kārtības noskaidrošana un tā izveide NEPLP budžeta programmā, valsts un pašvaldību finansējuma novirzīšanas sabiedriskajam pasūtījumam veicināšana.
3. Finansējuma pieprasījums vietējo un reģionālo televīziju arhīvu digitalizācijai.